

РОЛЯ НА ГРАНИЧНО ПОЛИЦЕЙСКИТЕ КОРАБИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА НАДЕЖДЕН КОНТРОЛ И ОХРАНА НА МОРСКАТА ГРАНИЦА НА БЪЛГАРИЯ

Тервел Стойков
Академия на МВР

Резюме. България, като външна граница на ЕС, заедно с останалите черно-морски страни има отговорности по контрола и охраната на морската ни граница. За осъществяването им е изградена Интегрирана система за наблюдение и защита на черноморската граница на Република България. Важен елемент на тази система е базата граничнополицейски кораби – Созопол. Обект на анализ в научния доклад са нейните функции и задачи в зоните на отговорност.

Keywords: border control; integrated surveillance; protection; sea border; border police ship; border police ship base

Увод. България, като външна морска граница на ЕС, има отговорност за защита на националните морски пространства отвъд чисто националните отговорности. Това изисква изграждане на координирана и стабилна среда за граничен контрол.

В съответствие с КШП¹⁾ граничният контрол е дейност, извършвана на самата граница относно осъществяване на контрола по преминаване на границата или акта на преминаване на тази граница. Това важи и в граничната зона. Той включва не само регламентирани проверки на установените за тази цел места – ГКПП, но така също и анализ на рисковете за вътрешната сигурност и анализ на заплахите, които могат да засегнат сигурността на външните граници. Граничният контрол цели да предотврати всяка заплаха за вътрешната сигурност на държавите членки. За осигуряването му се прилага комплекс от мерки, касаещи законодателството, техническото обезпечаване и човешките ресурси. Обект на анализ в настоящия доклад е дейността на граничнополицейските кораби – елемент от системата за осъществяване на наблюдението на морската граница на България.

1. Същност и значение на граничнополицейския кораб

Съгласно инструкция²⁾ на МВР граничнополицейският кораб (ГПК) е тактическа плавателна единица за наблюдение на морската и речната граница за контрол на спазване на правилата за мирно преминаване, спиране и пребиваване в морските пространства и българската част на река Дунав и за защита

на суверенните права и юрисдикцията на Република България в прилежащата зона и изключителната икономическа зона.

Граничнополицейският кораб е комплектуван с щатен екипаж, носи гранично-полицейски флаг и вимпел, има отличителни знаци, надписи и оборудване за зрительна и звукова сигнализация и се използва при изпълнение на следните задачи:

- търсене, преследване, спиране, проверка и задържане на български и чуждестранни невоенни кораби и плавателни средства, които нарушават режима на движение през морската или речната държавна граница;

- задържане на лица, извършители на престъпления, които попадат под наказателната юрисдикция на Република България, които пребивават на борда на чуждестранни невоенни кораби и плавателни средства, намиращи се в пристанищата, вътрешните морски води, териториалното море и вътрешните водни пътища;

- водене на техническо и визуално наблюдение за опознаване на корабите, намиращи се в морските пространства, вътрешните водни пътища, акваторията на българските пристанища, рейдовете и котвените стоянки;

- съпровождане и наблюдение на плавателни средства, за които има конкретни данни за подготовка за извършване на противозаконна дейност, както и при необходимост;

- осъществяване на принудителни действия спрямо кораби и плавателни средства, включително и употребата на оръжие, в предвидените от закона случаи;

- транспортиране на граничнополицейските наряди и други полицейски сили по море и река, стоварването им на брега, включително и на островите във вътрешните морски води и по река Дунав или прехвърлянето им на борда на кораби.

Ползването на ГПК за изпълнението на посочените задачи се осъществява самостоятелно или съвместно с други гранични полицейски кораби, брегови сили, хеликоптери от състава на СОВН, кораби и летателни средства на държавните органи с контролни функции в морските пространства и вътрешните водни пътища.

Ефективното изпълнение на задачите от ГПК се основава на:³⁾

- задълбочено познаване и точно прилагане от командирите и екипажите на ГПК на нормативните актове, регламентиращи организацията на дейностите за осъществяване на граничното наблюдение в морските пространства и вътрешните водни пътища на Република България;

- постоянно изучаване на морския и речния участък, Лоцията на българското черноморско крайбрежие и р. Дунав, маршрутите за преходи и райони на плаване в навигационно-хидрографско и хидрометеорологично отношение, границата на териториалното море;

- целесъобразно и ефективно планиране на броя и състава на ГПК по мореходни качества, райони и зони за патрулиране на море и река;

- непрекъснато усъвършенстване на граничнополицейската и специалната морска подготовка на командирите и екипажите на ГПК за действие на ГПК самостоятелно и в група;

- поддържане на заповяданата степен на готовност за планово и екстрено излизане на море/река, взаимодействие с ГПК и другите елементи на системите за наблюдение на морска/речна държавна граница, бреговите сили и средства и вертолетите за въздушно наблюдение на ГДГП с цел осигуряване на гъвкавост и маневреност;

- провеждане на задължителните мероприятия в определените срокове за подготовка на кораба и екипажа за патрулиране и безаварийно плаване;

- поддържане на постоянно взаимодействие с регионалните звена на министерствата и ведомствата с контролни правомощия в морските пространства и вътрешните водни пътища, както и с патрулните кораби на граничните органи/бреговите охрана на съседните държави;

- системен контрол на командирите и екипажите на ГПК, изпълняващи задачи по граничното наблюдение.

2. Организация на службата на граничнополицейските кораби, изпълняващи задачи по гранично наблюдение на черноморската граница

ГПК, изпълняващи задачи по граничното наблюдение на морската граница, са базирани в граничнополицейски пристанища (ГПП), пунктове за маневрено базиране (ПМБ) и патрулират в определени патрулни участъци. За изпълнение на задачи по граничното наблюдение на морския участък се назначават големи ГПК (над 100 БТ), средни ГПК (до 100 БТ) и малки (до 20 БТ).

За изпълнение на задачи по граничното наблюдение се планират и назначават технически изправни и комплектовани ГПК, попълнени с необходимия личен състав, с не по-малко от 70 % ГСМ, продоволствие и вода. За изпълнение на задачи по граничното наблюдение ГПК на морския участък поддържат непрекъсната до 20 (двадесет) минутна готовност.

ГПК, изпълняващи задачи по граничното наблюдение, са подчинени непосредствено на началника на БГПК / началника на ГрГПК и на оперативния дежурен (ОД) на РДГП в тяхно отсъствие. Началникът на БГПК носи пряка отговорност за организацията и ръководството на службата на ГПК. Началниците на ГрГПК отговарят за непосредствената подготовка на ГПК от групата и техните екипажи по специалности, подпомагани от главните/старшите специалисти в БГПК. При изпълнение на задачи по гранично наблюдение командирът на ГПК отговаря за подготовката на ГПК и неговия екипаж, както и за изпълнение на определената задача.

Граничното наблюдение от ГПК се извършва по разработени маршрути, патрулни участъци и постове. Същите са включени в списъка на маршрути, патрулни участъци и постове за РДГП, утвърден от директора на РДГП. За изпълнение на основните видове дейности за гранично наблюдение от ГПК и екипажите началникът на БГПК разработва план-варианти.

Зоната на отговорност на БГПК – Созопол, е около 1000 кв. км вътрешни морски води (ВМВ), 7500 кв. км териториално море (ТМ), 7500 кв. км приле-

жаща зона (ПрЗ) и около 25 000 – 30 000 кв.км изключителна икономическа зона (ИИЗ) на Р България.

Оперативният район за действие на БГПК е от н. Сиврибурун до н. Резово, ТМ, ПрЗ и континенталния шелф (КШ) и се разполага в западната и югозападната част на Черно море. Общата дължина на бреговата ивица е 411,6 км. Дължината на външната и страничните граници на ТМ е около 320 км (170 м.м.).

Граничнополицейските кораби от БГПК – Созопол, извършват дейности по наблюдение в териториалното море и на морската граница на Р България, контрол по спазване на правилата за мирно преминаване, спиране и пребиваване в морските пространства и за защита на суверенните права и юрисдикцията на Република България в прилежащата зона и изключителната икономическа зона, както и в отговорния район за търсене и спасяване. Изпълняват и патрулиране в интерес на европейската патрулна мрежа (ЕПМ) в зони HOTEL и INDIA, намиращи се извън границата на териториалното море.

Като рискови направления и зони по отношение нарушение на ДГ са определени:⁴⁾

- от Турция: н. Инеада – н. Резово – н. Ахтото – н. Маслен нос – Бургас;
- от Украйна: Шабла – Балчик – Варна;
- пристанищата и рейдовете Бургас и Варна;
- котвените стоянки на нос Калиакра и нос Емине;
- Варненско и Белославско езеро.

3. Дейности на граничнополицейския кораб в основните зони на действие

Основните зони на действие на ГПК са териториалното море (ТМ), прилежащата зона, вътрешните води (ВМВ), континенталният шелф и изключителната икономическа зона.⁵⁾

При получаване на сигнал за кораб нарушител командирът на ГПК уточнява координатите, курса и скоростта на кораба и чрез РКЦ/ЛКЦ осигурява непрекъснато наблюдение на плавателното средство (нарушителя) и морската обстановка чрез интегрираната система (брегови компонент). Решава задачи за сближение и пресичане курса на нарушителя. При загубване на целта се насочва към последните известни координати на нарушителя. Разпорежда на оператор на ИСН „Синя граница“ на борда на ПГПК да извършват запис на данните от наблюдението на целта. Командирът на ПГПК чрез оператора на ЛКЦ събира данни за МТО в района, като се използват периферните устройства на интегрираната система.

При установяване на кораба нарушител командирът на ГПК следва да отпрати запитване по 16-и канал към капитана на кораба нарушител, като се информира за това: с кого се разговаря и под какво знаме плава корабът; пристанище на регистрация на кораба; IMO номер и други позивни; от кое пристанище идва и къде следва; какъв товар носи; колко души има на борда; има ли

оръжие на борда. Получената информация се сравнява с тази от Националния граничен координационен център и AIS.

В случай че капитанът на кораба нарушител не отговори на запитването или се установи нарушение на държавната граница, граничния режим и режима в прилежащата зона, в континенталния шелф и в изключителната икономическа зона, командирите на ПГПК спират и извършват проверка на кораба. При сближаване с кораба нарушител се оглеждат двата борда на кораба (неговото устройство и оборудване) и се следи за поведението на екипажа. Командирът на ПГПК и групата за бордови контрол се запознават с конструкцията на кораба и оценяват степента на риска при стоварване на групата за бордова проверка. Ако корабът нарушител не се подчини на разпорежданията и подадените сигнали да спре, командирът на ПГПК взема решение за осъществяване на преследване, оценява възможността за прехвърляне на група за бордови контрол на ход, при спазване на всички мерки за безопасност. Преследването се води непрекъснато, докато преследваният кораб влезе в териториалното море на своята или на друга държава. При усложнена обстановка командирът на ПГПК чрез ОД на БГПК/РДГП изисква включването на допълнителни сили, включително и СОВН. При нужда чрез инспектора от група ЧГКИЦ се обменя информация с националните координационни центрове на черноморските държави по линия на Форума за черноморско сътрудничество.

Когато се налага търсене на съответната отговорност от капитана на невоенния кораб, командирът на ГПК задържа и придружава чуждестранния невоенен кораб до определено българско пристанище за обществен транспорт или до граничнополицейското пристанище. При придружаване на задържания кораб командирът на ГПК е длъжен да разпорежи чрез командира на групата за бордови контрол на капитана на задържания кораб на собствен ход да се отправи в указания му пункт (пристанище). Предмети и документи, изхвърляни от конвоирания кораб, незабавно се изземат, а при невъзможност се прави запис в навигационно-вахтения дневник с отразяване на координатите, където са изхвърлени.

Началникът на групата за бордови контрол на борда на придружавания задържан кораб е длъжен да осигури надеждно наблюдение на целия кораб и на поведението и действията на екипажа, непрекъснатата охрана на радиосредствата на задържания кораб, както и на веществените доказателства.

Задачите на ГПК по граничното наблюдение се осъществяват във взаимодействие с ОД на РДГП, БГПК, ГПУ, РКЦ и ЛКЦ, вертолетите на СОВН от ГДГП, бреговите сили и средства, другите структури на МВР, силите и средствата на органите с контролни правомощия, както и с патрулните кораби на граничните органи / бреговите охрана от Черноморския форум за гранично сътрудничество.

Заклучение

Граничнополицейските кораби обезпечават технически дейностите по наблюдение в териториалното море и на морската граница на Р България, кон-

трол по спазване на правилата за мирно преминаване, спиране и пребиваване в морските пространства и за защита на суверенните права и юрисдикцията на Република България в прилежащата зона и изключителната икономическа зона. Това им отрежда изключително важна роля в осигуряването на морската сигурност на държавата.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. Конвенция за прилагане на споразумението от Шенген от 14 юни 1985 година между правителствата на държавите от Икономическия съюз Бенелюкс, Федерална република Германия и Френската република за постепенното премахване на контрола по техните общи граници.
2. Инструкция № 8121з-1244 от 14 октомври 2015 г. за наблюдението на държавната граница на Република България, специфичната охранителна дейност за участие в мерките за постигане на летищна сигурност в обществените зони и периметъра на летищата и прилагане на компенсиращи мерки. ДВ, брой: 83, от дата 27.10.2015 г.
3. Методически указания на МВР, Главна дирекция „Гранична полиция“, за дейността на граничнополицейските кораби, осъществяващи гранично наблюдение в морските пространства и вътрешните водни пътища на Република България. С., 2012 г.
4. План-варианти за действие на ГПК при издирване, преследване и задържане на нарушители в Зоната на отговорност на БГПК – Созопол.

THE ROLE OF BORDER POLICE VESSELS TO PROVIDE RELIABLE CONTROL AND PROTECTION OF THE MARITIME BORDER OF THE REPUBLIC OF BULGARIA

Abstract. Bulgaria, as an external border of the EU, together with the other Black Sea countries, has responsibilities for control and security of its maritime border. That is why is established an integrated system for observation and protection of the Black Sea border of the Republic of Bulgaria. An important element of this system is the base of border-police ships in city of Sozopol. The subject of analysis in the scientific report is its functions and tasks in the areas of responsibility.

✉ **Mr. Tervel Stoykov, PhD student**
Protection of Public Order Department
Academy of the Ministry of Interior
1, Alexander Malinov Blvd.
Sofia, Bulgaria
E-mail: stoykovtervel@gmail.com